

CURS 10

Transformări liniare

Definiția 1. Fie V, V' două K -spații vectoriale. O funcție $f : V \rightarrow V'$ se numește **transformare liniară** (sau **funcție liniară** sau **aplicație liniară** sau **morfism de K -spații vectoriale**) dacă

$$f(x_1 + x_2) = f(x_1) + f(x_2) \text{ și } f(\alpha x) = \alpha f(x), \forall x, x_1, x_2 \in V, \forall \alpha \in K. \quad (3)$$

O transformare liniară bijectivă se numește **izomorfism** de spații liniare. O transformare liniară a unui spațiu vectorial V în V se numește **endomorfism** al lui V . Un izomorfism al lui V pe V se numește **automorfism** al lui V .

Observațiile 2. a) O funcție $f : V \rightarrow V'$ este liniară dacă și numai dacă

$$f(\alpha_1 x_1 + \alpha_2 x_2) = \alpha_1 f(x_1) + \alpha_2 f(x_2), \forall x_1, x_2 \in V, \forall \alpha_1, \alpha_2 \in K. \quad (4)$$

b) Dacă $f : V \rightarrow V'$ este o transformare liniară, atunci

$$f(\alpha_1 x_1 + \dots + \alpha_n x_n) = \alpha_1 f(x_1) + \dots + \alpha_n f(x_n), \forall x_1, \dots, x_n \in V, \forall \alpha_1, \dots, \alpha_n \in K.$$

c) Dacă $f : V \rightarrow V'$ este o transformare liniară, atunci f este un morfism între grupurile $(V, +)$ și $(V', +)$ de unde rezultă

$$f(0) = 0 \text{ și } f(-x) = -f(x), \forall x \in V.$$

d) Dacă V, V' și V'' sunt K -spații vectoriale și $f : V \rightarrow V', g : V' \rightarrow V''$ sunt transformări liniare, atunci $g \circ f$ este transformare liniară.

e) Dacă $f : V \rightarrow V'$ este izomorfism de spații vectoriale, atunci f^{-1} este izomorfism de spații vectoriale, adică

$$f^{-1}(\alpha_1 y_1 + \alpha_2 y_2) = \alpha_1 f^{-1}(y_1) + \alpha_2 f^{-1}(y_2), \forall y_1, y_2 \in V', \forall \alpha_1, \alpha_2 \in K. \quad (5)$$

f) Fie V un K -spațiu vectorial, $End_K(V)$ mulțimea endomorfismelor K -spațiului vectorial V . Din Observația 2 d) rezultă că $End_K(V)$ este stabilă în monoidul $(V^V, \circ)$, iar $(End_K(V), \circ)$ este monoid.

g) Grupul elementelor inversabile ale monoidului $(End_K(V), \circ)$ este $(Aut_K(V), \circ)$, unde $Aut_K(V)$ este mulțimea automorfismelor spațiului vectorial V .

h) Dacă $f : V \rightarrow V'$ este transformare liniară și $X \subseteq V$, atunci

$$f(\langle X \rangle) = \langle f(X) \rangle.$$

Exemplele 3. a) Pentru orice K -spații vectoriale V și V' funcția $\theta : V \rightarrow V'$, $\theta(x) = 0$ este o transformare liniară numită transformarea liniară **nulă** sau **zero**.

Într-adevăr,

$$\theta(\alpha_1 x_1 + \alpha_2 x_2) = 0 = 0 + 0 = \alpha_1 0 + \alpha_2 0 = \alpha_1 \theta(x_1) + \alpha_2 \theta(x_2), \quad \forall x_1, x_2 \in V, \quad \forall \alpha_1, \alpha_2 \in K.$$

b) Pentru orice K -spațiu vectorial V aplicația identică $1_V : V \rightarrow V$, $1_V(x) = x$ este automorfism al lui V . Acest automorfism este element neutru în $(\text{End}_K(V), \circ)$.

c) Fie $\varphi \in \mathbb{R}$ fixat. Rotația planului de unghi φ , adică funcția

$$f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2, \quad f(x, y) = (x \cos \varphi - y \sin \varphi, x \sin \varphi + y \cos \varphi),$$

este o transformare liniară (la seminar).

d) Fie $a, b \in \mathbb{R}$, $a < b$, $I = [a, b]$, $C(I, \mathbb{R}) = \{f : I \rightarrow \mathbb{R} \mid f \text{ continuă pe } I\}$. Funcția

$$F : C(I, \mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R}, \quad F(f) = \int_a^b f(x) dx$$

este o transformare liniară.

Într-adevăr, pentru orice $f, g \in C(I, \mathbb{R})$ și $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ avem

$$F(\alpha f + \beta g) = \int_a^b (\alpha f(x) + \beta g(x)) dx = \alpha \int_a^b f(x) dx + \beta \int_a^b g(x) dx = \alpha F(f) + \beta F(g).$$

Teorema 4. Fie V și V' K -spații vectoriale. Dacă $f, g : V \rightarrow V'$ și $\alpha \in K$, atunci definim $f + g : V \rightarrow V'$ și $\alpha f : V \rightarrow V'$ prin

$$(f + g)(x) = f(x) + g(x) \tag{6}$$

$$(\alpha f)(x) = \alpha f(x). \tag{7}$$

1) Dacă f și g sunt transformări liniare, atunci $f + g$ este o transformare liniară.

2) Dacă f este transformare liniară, atunci αf este transformare liniară.

Corolarul 5. a) Mulțimea $\text{Hom}_K(V, V')$ a transformărilor liniare ale lui V în V' este stabilă în raport cu operația definită de (6) și $(\text{Hom}_K(V, V'), +)$ este grup abelian.

b) Mulțimea $\text{Hom}_K(V, V')$ este stabilă în raport cu operațiile definite în (6) și (7) și $\text{Hom}_K(V, V')$ este K -spațiu vectorial în raport cu operațiile induse de acestea.

c) Grupul abelian $(\text{End}_K(V), +)$ este un K -spațiu vectorial în raport cu operația externă definită de (7). Mai mult, compunerea $\circ$ a endomorfismelor K -spațiului vectorial V este distributivă față de $+$, prin urmare avem și o structură de inel cu unitate pe $\text{End}_K(V)$, și anume $(\text{End}_K(V), +, \circ)$.

d) $\text{End}_K(V)$ este o K -algebră cu unitate.

Teorema 6. Dacă $f : V \rightarrow V'$ este o transformare liniară, atunci:

1) $\text{Im } f = \{f(x) \mid x \in V\}$ (adică **imaginea** lui f) este un subspațiu al lui V' .

2) $\text{Ker } f = \{x \in V \mid f(x) = 0\}$ este un subspațiu al lui V numit **nucleul** lui f .

3) Transformarea liniară f este injectivă dacă și numai dacă $\text{Ker } f = \{0\}$.

Baze. Dimensiune

Fie $(K, +, \cdot)$ un corp comutativ și V un K -spațiu vectorial.

Definițiile 7. Vectorii $x_1, \dots, x_n \in V$ se numesc **liniar independenți** dacă

$$\alpha_1 x_1 + \dots + \alpha_n x_n = 0 \Rightarrow \alpha_1 = \dots = \alpha_n = 0,$$

unde $\alpha_1, \dots, \alpha_n \in K$. În caz contrar vectorii $x_1, \dots, x_n$ se numesc **liniar dependenți**. O submulțime finită a lui V se numește **liberă** dacă elementele sale sunt vectori liniar independenți, iar în caz contrar se numește **legată**. O submulțime oarecare $X \subseteq V$ se numește **liberă** dacă orice submulțime finită a lui X este liberă, iar în caz contrar se numește **legată**.

Observațiile 8. a) Vectorii $x_1, \dots, x_n \in V$ sunt liniar dependenți dacă și numai dacă există scalarii $\alpha_1, \dots, \alpha_n \in K$ nu toți zero astfel încât

$$\alpha_1 x_1 + \dots + \alpha_n x_n = 0.$$

b) Dacă unul dintre vectorii $x_1, \dots, x_n \in V$ este zero, atunci ei sunt liniar dependenți.

c) Dacă vectorii $x_1, \dots, x_n \in V$ sunt liniar independenți, atunci ei sunt doi câte doi diferiți.

d) Dacă $x \in V$ atunci $\{x\}$ este liberă dacă și numai dacă $x \neq 0$.

e) Submulțimea vidă $\emptyset \subseteq V$ este liberă.

f) Orice submulțime a unei mulțimi libere este liberă.

g) Dacă submulțimea $X \subseteq V$ are o submulțime legată atunci X este legată. În particular, orice submulțime a lui V care conține vectorul zero este legată.

Teorema 9. Vectorii $x_1, \dots, x_n \in V$ sunt liniar dependenți dacă și numai dacă unul dintre ei este o combinație liniară a celorlalți.

Demonstrație.

Corolarul 10. a) Dacă $X \subseteq V$, atunci X este legată dacă și numai dacă există $x \in X$ astfel încât $x \in \langle X \setminus \{x\} \rangle$.

b) Dacă $X \subseteq V$, atunci X este liberă dacă și numai dacă pentru orice $x \in X$ avem $x \notin \langle X \setminus \{x\} \rangle$.

Exemplele 11. a) Fie V_2 , respectiv V_3 , $\mathbb{R}$ -spațiul vectorial al vectorilor din plan, respectiv spațiu. Doi vectori din V_2 sau V_3 sunt liniar independenți dacă și numai dacă nu au aceeași direcție. Orice trei vectori din V_2 sunt liniar dependenți.

Trei vectori din V_3 sunt liniar independenți dacă și numai dacă nu sunt coplanari. Orice patru vectori din V_3 sunt liniar dependenți.

b) Fie K un corp comutativ și $n \in \mathbb{N}^*$. În K -spațiul vectorial K^n vectorii

$$e_1 = (1, 0, \dots, 0), e_2 = (0, 1, \dots, 0), \dots, e_n = (0, 0, \dots, 1)$$

sunt liniar independenți pentru că

$$\alpha_1 e_1 + \dots + \alpha_n e_n = (0, \dots, 0) \Rightarrow (\alpha_1, \dots, \alpha_n) = (0, \dots, 0) \Rightarrow \alpha_1 = \dots = \alpha_n = 0.$$

c) Fie K un corp comutativ. În K -spațiul vectorial $K[X]$ mulțimea $\{1, X, X^2, \dots, X^n, \dots\}$ este liberă.

Definițiile 12. Fie V un K -spațiu vectorial. O submulțime $X \subseteq V$ se numește **bază** a lui V dacă X este liberă și X generează pe V , adică $V = \langle X \rangle$.

Teorema 13. Fie V un K -spațiu vectorial. O submulțime X a lui V este bază a lui V dacă și numai dacă orice vector din V se exprimă într-un singur mod ca și combinație liniară de elemente din X (mai exact, pentru orice $v \in V$ există o singură familie de scalari $(\alpha_x)_{x \in X}$ cu un număr finit de componente nenule astfel încât $v = \sum_{x \in X} \alpha_x x$).

Demonstrație.

Exemplele 14. a) Orice doi vectori din V_2 (plan) care nu au aceeași direcție formează o bază a lui V_2 . Orice trei vectori necoplanari din V_3 (spațiu) formează o bază a lui V_3 .

b) Vectorii $e_1 = (1, 0, \dots, 0)$, $e_2 = (0, 1, \dots, 0), \dots, e_n = (0, 0, \dots, 1)$ formează o bază în K -spațiul vectorial K^n numită **baza canonică**.

c) Fie K un corp comutativ. Mulțimea $\{X^n \mid n \in \mathbb{N}\}$ este o bază în K -spațiul vectorial $K[X]$.

Teorema 15. Fie V un K -spațiu vectorial și $X \subseteq V$. Dacă X generează pe V și submulțimea $X_1 \subseteq X$ e liberă, atunci există o bază X_2 a lui V astfel încât $X_1 \subseteq X_2 \subseteq X$.

Demonstrație. (facultativă)

Fie $\mathcal{C} = \{X' \mid X_1 \subseteq X' \subseteq X, X' \text{ liberă}\}$. Cum $X_1 \in \mathcal{C}$, $\mathcal{C} \neq \emptyset$. Fie $\mathcal{C}' \subseteq \mathcal{C}$ un lanț nevid în $(\mathcal{C}, \subseteq)$ și

$$X_0 = \bigcup \{X' \mid X' \in \mathcal{C}'\}.$$

Arătăm că $X_0 \in \mathcal{C}$. Pentru orice $x_1, \dots, x_n \in X_0$ există $X'_1, \dots, X'_n$ în $\mathcal{C}'$ astfel încât $x_i \in X'_i$ ($i = 1, \dots, n$), iar $\mathcal{C}'$ fiind lanț rezultă că există $i_0 \in \{1, \dots, n\}$ astfel încât $X'_i \subseteq X'_{i_0}$ ($i = 1, \dots, n$) ceea ce implică $x_i \in X'_{i_0}$ ($i = 1, \dots, n$). Prin urmare, din $X'_{i_0} \in \mathcal{C}$ deducem că elementele $x_1, \dots, x_n$ sunt liniar independente. Deci X_0 este liberă și $X_1 \subseteq X_0 \subseteq X$, adică $X_0 \in \mathcal{C}$ și X_0 este majorantă a lui $\mathcal{C}'$. Din lema lui Zorn rezultă că există, în $\mathcal{C}$, un element maximal X_2 . Din $X_2 \in \mathcal{C}$ urmează că X_2 este liberă.

Pentru a arăta că X_2 este o bază a lui V mai trebuie arătat că $V = \langle X_2 \rangle$. Dacă $V \neq \langle X_2 \rangle$ urmează că $X \not\subseteq \langle X_2 \rangle$, adică există $x \in X \setminus \langle X_2 \rangle$ și vom deduce că $X_2 \cup \{x\}$ este liberă ceea ce contrazice maximalitatea lui X_2 .

Într-adevăr, dacă

$$\sum_{i=1}^n \alpha_i x_i + \alpha x = 0,$$

unde $x_i \in X_2$ și $\alpha, \alpha_i \in K$ ($i = 1, \dots, n$) atunci $\alpha = 0$ deoarece în caz contrar

$$x = -\sum_{i=1}^n \alpha^{-1} \alpha_i x_i \in \langle X_2 \rangle$$

ceea ce contrazice alegerea lui x . Întrucât X_2 este liberă rezultă $\alpha_i = 0$ ($i = 1, \dots, n$). Deci $X_2 \cup \{x\}$ este liberă.

Corolarul 16. a) Orice spațiu vectorial V are o bază.

b) Orice submulțime liberă a unui spațiu vectorial V poate fi extinsă la o bază a lui V .

c) O submulțime Y a unui spațiu vectorial V este o bază a lui V dacă și numai dacă Y este o submulțime liberă maximală a lui V .

$$Y \subseteq V \text{ bază în } V \Leftrightarrow (Z \subseteq V, Z \text{ liberă și } Y \subseteq Z \Rightarrow Y = Z)$$

deci: " $\Rightarrow$ " p. prin reducere la absurd că $\exists Z \subseteq V$ liberă a.i. $Y \subsetneq Z$. Atunci $\exists z \in Z \setminus Y \subseteq V \Rightarrow z \in V = \langle Y \rangle \subseteq \langle Z \setminus \{z\} \rangle$ contrad cu Z liberă. Y bază $Y \subseteq Z \setminus \{z\}$

" $\Leftarrow$ " Arătăm că $V = \langle Y \rangle$.

Fie $v \in V$. Dacă $v \in Y$ atunci $v \in \langle Y \rangle$ evident.

Dacă $v \in V \setminus Y$, considerăm mulțimea $Z = Y \cup \{v\}$.

Cum Y este liberă maximală și $Y \subsetneq Z \Rightarrow Z$ nu e liberă $\Rightarrow \exists z \in Z$ a.i. $z \in \langle Z \setminus \{z\} \rangle$.

adică z este o comb. liniară de celelalte elemente din $Z = Y \cup \{v\}$, adică $z \in \langle (Y \cup \{v\}) \setminus \{z\} \rangle$.

Dacă $z = v$ atunci $z \in \langle (Y \cup \{v\}) \setminus \{v\} \rangle = \langle Y \rangle$ și afirmația e demonstrată.

Dacă $z \neq v$ atunci $z \in Y$ și, ca într-un exercitiu de la seminarul anterior se deduce că v apare efectiv în această comb. liniară (altfel, $z \in \langle Y \setminus \{z\} \rangle$ ceea ce contrazice faptul că Y este liberă). Ca în ex. anterior, coef. lui v este nenul în această comb. liniară, îl putem exprima pe v ca o comb. liniară de elem. din Y , adică $v \in \langle Y \rangle$, ceea ce completează demonstrația.

d) Din orice sistem de generatori al unui spațiu vectorial V se poate extrage o bază a lui V .

e) O submulțime Y a unui spațiu vectorial V este o bază a lui V dacă și numai dacă Y este un sistem de generatori minimal al lui V .

$$Y \subseteq V \text{ bază în } V \Leftrightarrow (Z \subseteq V, V = \langle Z \rangle, Z \subseteq Y \Rightarrow Z = Y)$$

dem.: " $\Rightarrow$ " Pp. prin reducere la absurd că $\exists Z \subsetneq Y$ a.i. $V = \langle Z \rangle$. Atunci

$$\exists y \in Y \setminus Z \text{ și } y \in V = \langle Z \rangle \subseteq \langle Y \setminus \{y\} \rangle \Rightarrow y \text{ legată, contradicție cu } Y \text{ liberă.}$$

" $\Leftarrow$ " Trebuie să arătăm că Y este liberă (adică pt. orice $n \in \mathbb{N}^*$ orice n vectori sunt l. indep.).

"Fix $n \in \mathbb{N}^*$, $y_1, \dots, y_n \in Y$ arbitrar, $\alpha_1, \dots, \alpha_n \in K$ a.i. $\alpha_1 y_1 + \dots + \alpha_n y_n = 0$. Arătăm că $\alpha_1 = \dots = \alpha_n = 0$."

Pp. că $\exists i \in \{1, \dots, n\}$ a.i. $\alpha_i \neq 0 \Rightarrow \exists \alpha_i^{-1} \in K$.

$$\text{Din } \alpha_1 y_1 + \dots + \alpha_{i-1} y_{i-1} + \alpha_i y_i + \alpha_{i+1} y_{i+1} + \dots + \alpha_n y_n = 0 \Rightarrow \alpha_i y_i = -\alpha_1 y_1 - \dots - \alpha_{i-1} y_{i-1} - \alpha_{i+1} y_{i+1} - \dots - \alpha_n y_n$$

$$\Rightarrow y_i = -\alpha_1^{-1} \alpha_1 y_1 - \dots - \alpha_{i-1}^{-1} \alpha_{i-1} y_{i-1} - \alpha_{i+1}^{-1} \alpha_{i+1} y_{i+1} - \dots - \alpha_n^{-1} \alpha_n y_n \in \langle y_1, \dots, y_{i-1}, y_{i+1}, \dots, y_n \rangle \subseteq \langle Y \setminus \{y_i\} \rangle$$

$$\text{Prin urmare, } y_i \in \langle Y \setminus \{y_i\} \rangle \Rightarrow Y = (Y \setminus \{y_i\}) \cup \{y_i\} \subseteq \langle Y \setminus \{y_i\} \rangle \Rightarrow Y \setminus \{y_i\} = \langle Y \setminus \{y_i\} \rangle$$

$$\Rightarrow V = \langle Y \rangle \subseteq \langle \langle Y \setminus \{y_i\} \rangle \rangle = \langle Y \setminus \{y_i\} \rangle.$$

Cum $Y \setminus \{y_i\} \subsetneq Y$, a contradicție minimalității lui Y .

Prin urmare, prin făcută nu e corectă, $\alpha_1 = \dots = \alpha_n = 0$ și $y_1, \dots, y_n$ sunt l. indep.
Deci Y este liberă.

f) Dacă X_1 este o submulțime liberă a lui V și $V = \langle Y \rangle$ atunci X_1 poate fi completată cu vectori din Y până la o bază a lui V .

Teorema 17. (Proprietatea de universalitate a spațiilor vectoriale)

- 1) Dacă V este un K -spațiu vectorial și X o bază a sa, atunci pentru orice K -spațiu vectorial V' și orice funcție $f: X \rightarrow V'$ există o singură transformare liniară $\bar{f}: V \rightarrow V'$ pentru care $\bar{f}|_X = f$ (cu alte cuvinte $f: X \rightarrow V'$ se poate prelungi în mod unic la o transformare liniară $\bar{f}: V \rightarrow V'$).
- 2) Transformarea liniară $\bar{f}$ este injectivă dacă și numai dacă f este injectivă și $f(X)$ este liberă.
- 3) Transformarea liniară $\bar{f}$ este surjectivă dacă și numai dacă $V' = \langle f(X) \rangle$.

Demonstrație.

Corolarul 18. a) Dacă X este o bază a spațiului vectorial V și $\varphi, \varphi': V \rightarrow V'$ sunt transformări liniare, atunci

$$\varphi|_X = \varphi'|_X \Rightarrow \varphi = \varphi',$$

adică o transformare liniară este determinată de restricția sa la o bază.

b) Dacă $\varphi : V \rightarrow V'$ este o transformare liniară și X o bază a lui V , atunci φ este izomorfism dacă și numai dacă $\varphi|_X$ este injectivă și $\varphi(X)$ este o bază a lui V' .

În Corolarul 16 a) am arătat că orice spațiu vectorial are o bază. **În cele ce urmează vom considera că spațiile vectoriale cu care lucrăm sunt de tip finit.** Vom arăta că toate bazele unui spațiu vectorial V de tip finit au același cardinal (adică același număr de elemente). Acest cardinal se numește **dimensiunea** lui V . Chiar dacă în acest material nu este inclus cazul spațiilor vectoriale care au un sistem infinit de generatori, menționăm că și în cazul lor toate bazele au același cardinal, cardinal care este dimensiunea spațiului. De altfel, cititorul atent va observa că unele demonstrații ce vor urma se potrivesc și pentru spații vectoriale care nu sunt finit generate.

Teorema 19. (Teorema schimbului (Steinitz))

Fie V un K -spațiu vectorial. Dacă $x_1, \dots, x_m \in V$ sunt vectori liniar independenți și $V = \langle y_1, \dots, y_n \rangle$, atunci $m \leq n$ și după o reindexare convenabilă avem

$$V = \langle x_1, \dots, x_m, y_{m+1}, \dots, y_n \rangle.$$

Demonstrație.

Corolarul 20. Toate bazele unui spațiu vectorial V de tip finit (finit generat) sunt finite și au același număr de vectori.

Din Corolarul 20 rezultă că pentru orice K -spațiu vectorial V de tip finit toate bazele lui V au același număr de elemente. Acest număr se numește **dimensiunea** lui V și se notează cu $\dim V$ sau $\dim_K V$. Deci $\dim V$ este cardinalul unei baze a lui V .

Observațiile 21. a) Dacă spațiul vectorial V are dimensiune finită, atunci $\dim V = n$ dacă și numai dacă există n vectori liniar independenți și orice $n + 1$ vectori din V sunt liniar dependenți.

Această afirmație rezultă din definiția $\dim V$ și din faptul că bazele lui V coincid cu submulțimile independente maximale ale lui V .

b) Dacă spațiul vectorial V are dimensiune finită și $\dim V = n$, atunci orice n vectori liniar independenți din V formează o bază a lui V .

c) Dacă V este un spațiu vectorial de tip finit și A este un subspațiu al lui V , atunci $\dim A \leq \dim V$. Mai mult, $A \neq V$ dacă și numai dacă $\dim A < \dim V$.

Exemple 22. a) Fie K un corp comutativ și $n \in \mathbb{N}^*$. Avem $\dim K^n = n$ pentru că $e_1 = (1, 0, \dots, 0)$, $e_2 = (0, 1, \dots, 0), \dots, e_n = (0, 0, \dots, 1)$ formează o bază a lui K^n .

b) Luând $n = 1$ în a) deducem că $\dim_K K = 1$. În particular, $\dim_{\mathbb{C}} \mathbb{C} = 1$. Totuși, cum

$$\forall z \in \mathbb{C}, \exists a, b \in \mathbb{R} \text{ unic determinate} : z = a + bi = a \cdot 1 + b \cdot i,$$

se deduce că $\{1, i\}$ este o bază a $\mathbb{R}$ -spațiului vectorial $\mathbb{C}$, prin urmare, $\dim_{\mathbb{R}} \mathbb{C} = 2$.

c) Dacă K este un corp comutativ, atunci $\dim P_n(K) = n + 1$ pentru că $1, X, X^2, \dots, X^n$ formează o bază a K -spațiului $P_n(K) = \{f \in K[X] \mid \text{grad } f \leq n\}$.

d) Dacă V_1 și V_2 sunt K -spații vectoriale și X , respectiv Y este o bază a lui V_1 , respectiv V_2 , atunci se verifică ușor că $\{(x, 0) \mid x \in X\} \cup \{(0, y) \mid y \in Y\}$ este o bază a produsului direct $V_1 \times V_2$, de unde ținând seama că $|X| = |\{(x, 0) \mid x \in X\}|$, $|Y| = |\{(0, y) \mid y \in Y\}|$ și $\{(x, 0) \mid x \in X\} \cap \{(0, y) \mid y \in Y\} = \emptyset$ rezultă

$$\dim(V_1 \times V_2) = \dim V_1 + \dim V_2.$$

Teorema 23. Două K -spații vectoriale V și V' sunt izomorfe dacă și numai dacă $\dim V = \dim V'$.

Demonstrație.

Corolarul 24. Dacă V este un K -spațiu vectorial de dimensiune finită și $\dim V = n$, atunci V este izomorf cu K^n . Dacă $\{x_1, \dots, x_n\}$ este o bază a lui V , atunci

$$f : K^n \rightarrow V, f(\alpha_1, \dots, \alpha_n) = \alpha_1 x_1 + \dots + \alpha_n x_n$$

este un izomorfism ce aplică baza canonică a lui K^n pe baza $\{x_1, \dots, x_n\}$.

Teorema 25. Dacă V și V' sunt K -spații vectoriale și $f : V \rightarrow V'$ este o transformare liniară, atunci

$$\dim V = \dim \text{Ker } f + \dim f(V). \quad (4)$$

Demonstrație.

Cu notațiile din teoremă, $\dim \text{Ker } f$ se numește **defectul** lui f , iar $\dim f(V)$ se numește **rangul** lui f .

Corolarul 26. a) Fie V un K -spațiu vectorial și A, B subspații ale lui V . Atunci

$$\dim A + \dim B = \dim(A \cap B) + \dim(A + B). \quad (5)$$

b) Dacă V este un K -spațiu vectorial de dimensiune finită, iar A și B sunt subspații ale lui V , atunci

$$\dim(A + B) = \dim A + \dim B \Leftrightarrow A + B = A \oplus B.$$

c) (**Teorema alternativei**) Dacă V, V' sunt K -spații vectoriale de aceeași dimensiune finită (i.e. $\dim V = \dim V' \in \mathbb{N}$), iar $f : V \rightarrow V'$ este o transformare liniară, atunci sunt echivalente următoarele afirmații:

- i) f este injectivă;
- ii) f este surjectivă;
- iii) f este izomorfism.